

Național din Iași a înscris pe afiș *Natură moartă cu nepot obez*, cu Ion Sapdaru la cârma regizorală. Înscenarea propriului text poate avea și beneficii, de pildă faptul că, scriindu-l, îl cunoști cel mai bine, dar și dezavantaje, de pildă faptul că nu ai distanțarea necesară pentru a-i identifica eventualele slăbiciuni și a-i le corecta prin mijloace spectaculare. Exact în această capcană s-a aflat și Ion Sapdaru, deopotrivă autor și regizor, captiv în propriul text, lipsit de detașarea critică pe care un alt realizator ar fi utilizat-o în avantajul evident al reprezentației. Spectacolul-lectură din „dramatIS” a devenit, involuntar, un fel de probă, la care nu era rău să se fi luat aminte. Lungimile pomenite, nevoia de dinamizare prin mijloace scenice au fost vizibile la spectacolul-lectură, iar corecțiile ce se impuneau ar fi fost în câștigul produsului teatral finit, livrat publicului. Păcat, pentru că piesa lui Sapdaru are calități ce puteau fi augmentate scenic și neîmpliniri reparabile. La calități, aș începe cu subiectul. Pompiliu e nepotul îndopat și sufocat de trei mătuși care, exagerat de bine intenționate, sunt în stare să trăiască viața în locul lui Pompei. E o temă a zilei, *politically correct*, tratată în registru tragicomic, cu instinct al situațiilor teatrale și al replicii (doar autorul e actor la bază, histrionic și vulcanic!). Simți din când în când stereotipii, locuri comune, dar dincolo de ele puternice sunt veridicul, autenticitatea. Privindu-le pe mătuși, nu poți să nu te gândești la cele trei Gaițe ale lui Kirilescu, dar posibila asemănare nu e supărătoare. Mai supărător, de exemplu, e faptul că sufleurul se aude până în sală! Pe parcurs, ai de mai multe ori senzația că spectacolul reîncepe, apoi, că nu se mai termină. Nu e un spectacol cu finaluri multiple, ci unul cu începuturi multiple. Se povestește mult, senzația de radiofonic e la limită. Păguboasă e, de exemplu, postarea și menținerea actorilor pe canapea ori fotolii. Chiar dacă intenția se acordă cu ideea de „natură moartă”, imaginea generează starea de static, de prea lung, pierde publicul puțin câte puțin înainte de pauză și definitiv, după antract.

Mizanscena e realist-naturalistă, la fel scenografia (un interior oarecare, construit în partea din față a spațiului de joc de la Cub, mult prea mare pentru ambientul adecvat contextului dramaturgic) și jocul distribuției. Pentru nepotul obez s-a apelat la Volin Costin de la Teatrul „Mihai Eminescu” din Botoșani, din rațiuni pe care nu le pot pricepe sau care, în orice caz, nu sunt argumentate estetic. Pentru că prestația acestuia nu a adus nimic nou ori mai valoros decât ar fi reușit actorii trupei ieșene. Volin Costin începe în forță și nu mai are unde să urce, așa încât devine repede plat, previzibil. Și textul îi dă bătăi de cap, în special la monologul dinspre final, când o gamă mai variată de mijloace i-ar fi sporit atractivitatea. Spectacolul lui Sapdaru e decalibrat: începe lent, te câștigă pe parcursul primei părți ca spectator, după care te abandonează. Nu poți decât să te tot uiți la ceas, să vezi cât mai durează.

Călin CIOBOTARI

Nepot obez, spectacol slab...

Pentru cei care nu știu ce poate face Ion Sapdaru în postură de regizor, spectacolul recent al Teatrului Național „Vasile Alecsandri” Iași, *Natură moartă cu nepot obez*, poate trece drept unul acceptabil, înțelegând prin „acceptabil” zona gri și indecisă a mediocrului. Pentru cei ce au avut ocazia să asiste și la altfel de montări sapdariene, reprezentația în discuție ia forma unei triste dezamăgiri, dacă nu chiar forma unui eșec destul de sonor. Asta dacă nu cumva acceptăm starea de eșec drept una a normalității pentru Naționalul ieșean.

Declarată în comunicatele de presă ale TNI drept Cea mai bună piesă a anului 2008, uitându-se de descalificarea de la acea vreme, *Natură moartă...* este, cu adevărat, o piesă abil construită, cu tâlc și haz, cu câteva personaje bine configurate (pe hârtie), o piesă valabilă prin atemporalitate și aspațialitate. Dramaturgul Ion Sapdaru are o scriitură onorabilă, posedă știința dozării fine a umorului, nuanțează inspirat conflictele și speculează, în sensul bun, multiplele posibilități ale cușântului. Virtuți tot mai rare în ziua de astăzi, să

recunoaștem! Pompiliu, tânărul obez, mostră radicală a ratării, exemplu tipic de victimă a „bunăvoinței” celor din jur, se îndrăgostește de o prostituată. În cazul lui, statutul de nepot a devenit prioritar în fața celui de bărbat; cele trei mătuși („lagărul matriarhal”, cum inspirat scrie Gabriel Andronache în caietul de sală) care l-au crescut și care continuă să se raporteze la el ca la un copil nu fac altceva decât să-i adâncească, secundă de secundă, eșecul existențial. Recurg la o prostituată, în încercarea de a rezolva problemele fiziologice ale nepotului, uitând flagrant de celelalte necesități: nevoia de libertate, nevoia de dragoste, nevoia de responsabilitate. La rândul lor, cele trei „grații” își depășesc calitatea de mătuși, devenind, după moarte, obsesii, fragmente din psihicul răvășit al lui Pompiliu. Ca minusuri, sunt unele probleme de logică internă; un exemplu: de ce fantomele, aflate în mintea lui Pompiliu, nu pot auzi vocea prostituatei? Apoi, interesează foarte puțin biografiile mătușilor; se naște astfel un balast textual la care s-ar fi putut renunța. Faptele erotice sau de altă natură ale respectivelor personaje puteau fi aluziv plasate în metatext.

Ciudată opțiunea regizorului Ion Sapdaru pentru un decor precum cel propus de Gelu Rîșca, unul aproape naturalist, supraaglomerat, obtuz și monoton, reconstituind în detaliu una dintre acele sufragerii predecembriste, cu milieuri, bibelouri etc. Facilă și amatoristică soluție, dând din start montării un aer de prăfuială provincială și afectând, prin abundența „obeză” a obiectelor, receptarea textului (dens, la rândul său). Tot decorul aduce deservicii ritmului spectacolului. Ai mereu senzația că totul e static, că, scenic vorbind, nu se întâmplă nimic notabil. Nu e deloc confortabil pentru spectator să privească 130 de minute la aceeași imagine de ansamblu. Cu atât mai mult cu cât Sapdaru nu mai construiește metaforele acelea vizuale cu care ne obișnuise. Cu o singură excepție (aparitia celor două mătuși-spectre), totul e tern, plicticos și vetust.

Penurie mare și la capitolul fond sonor, câteva songuri sforăitoare, un interfon, un telefon – senzație de umplutură, de „pun ceva ca să nu se spună că nu pun nimic”. Apoi, discrepanță între scenografie și costume (Alina Dincă Pușcașu): dacă alegi un decor de ani '80, de ce mergi pe costume de secol XIX? Cele trei mătuși poartă ținute ale aristocrației străvechi, considerate probabil demodate încă din perioada interbelică. Se produce un decalaj lipsit de sens și fără efecte constructive la nivel de receptare. Să reluăm: decor de ani '80, costume de secol XIX, costume de secol XXI (prostituata, de exemplu, sau chiar nepotul specialist în calculatoare) – un talmeș-balmeș cumplit, o concepție amatoristică și fără noimă.

N-ai cum să concepi trei hoaste bârfitoare, rele în structura lor profundă, guralive și băgăcioase, fără să aluneci în „Gaițele”. Scena în care două dintre cele trei mătuși sunt în doliu pare decupată direct din clasicele montări pe textul lui Kirițescu. Din punct de vedere compozițional, reținem evoluțiile Georgetei Burdujan (remarcabilă, gestionându-și cu o precizie profundă reacțiile, stările) și Annei Maria Chertic.

De neînțeles, în schimb, prestația lamentabilă a Irinei Răduțu Codreanu. Distribuită în contre-emploi, Irina falsează pe toată durata spectacolului, e stridentă, e ... din altă parte. N-are nicio legătură cu ideea de prostituție, joacă fără chef și fisurează în puncte esențiale construcția spectacologică. În fond, aveam nevoie de o prostituată „pe bune” în această montare, de un contrast violent între curvă și obez, contrast din care să izburnească dramaticul conflict.

Ce ar fi de spus despre botoșăneanul Volin Costin, interpretul lui Pompiliu?! Are câteva momente foarte bune (în special în zonele monologate), trezește interesul în primele scene prin elemente de compoziție atent studiate; treptat, însă, personajul se banalizează, intră în caruselul acesta al monotoniei și insignifianței; nu-ți stărnește nici milă, nici ilaritate; pur și simplu nu știi ce să faci cu el!

Nu-i prea priște Teatrul Național Iași lui Ion Sapdaru în ultima vreme. Nici ca regizor (după semieșecul *Nevestei lui Hans* vine, iată, eșecul de față, asta în ciuda reușitului *Holstomer*, jucat însă la Ateneul Tătărași), nici ca actor (prestația modestă din *Uciderea lui Gonzago*). Il așteptăm atunci ca dramaturg, unde, credem, Ion Sapdaru are un cuvânt de spus. Nu chiar precum Cehov, pe care, confratern, îl evocă în caietul de sală, însă, oricum, pe acolo, prin zonă...